

methodological complex. Activity component implies system of activities of a future teacher during accomplishing different types of bringing up and teaching. We think that activity component implies the formation of such skills as: skills of obtaining, replenishing and enlarging the knowledge about conflict situations; the ability to plan the educational process according to the goals of study, psychic regularity, optimal kinds, methods, methodology of professional activity; the ability to plan out-of-class activity, predicting the possibility of conflicts for their prevention. Behavior component is a development of communicative abilities and skills of cooperative interaction of children with grow ups and mates, to be exact the ability, to express your point of view during common activities, ability to prove it, to listen to the ideas of the member, to express agreement or disagreement correctly; to coordinate own ideas and thoughts with an activity partner, to take part in group discussion of ideas about common activities etc. Reflective component is important and necessary in a structure of a future teacher preparation of humanitarian profile for prevention and solution of conflicts. Reflection gives an opportunity to a person to see himself outwardly with the eyes of other person, to understand yourself, your desires, worries, deeds, to be exact, to understand yourself. The determined components are necessary in a structure of a future teacher of humanitarian profile preparation for prevention and solution of conflicts; as without formation of proper knowledge, abilities and skills future teachers of humanitarian profile won't be able to accomplish professional activity on high level. We think that formation of these components will be accomplished efficiently, if to consider in educational process of students' preparation proper pedagogical conditions. Taking into consideration the perspective of future researches we can see in determined and scientific proves of pedagogical conditions which will contribute to the formation of future teachers' preparation in humanitarian profile for prevention and solutions of conflicts.

Key words: *readiness of future teachers for prevention and solution of conflicts, motivation component, cognitive component, activity component, behavior component, reflective component.*

УДК 378.091.27:378.011.3–051:910.

М. Трегубенко

Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ГЕОГРАФІВ

У статті розкривається значення тестового контролю в підготовці майбутніх фахівців-географів. Розглядаються функції тестової перевірки в навчально-виховному процесі. Висвітлюються різні підходи до класифікації педагогічних тестів. Аналізуються види стандартизованих тестових завдань, які можуть бути використані для оцінки рівня засвоєння компонентів змісту вищої географічної освіти майбутніми фахівцями-географами. Визначаються шляхи підвищення ефективності використання тестового контролю в процесі підготовки майбутніх географів.

Ключові слова: *тестовий контроль, підготовка майбутніх фахівців-географів, стандартизовані завдання.*

Постановка проблеми. В умовах реформування системи вищої професійної освіти доцільно проектувати систему оцінки якості підготовки майбутніх фахівців-географів відповідно до нових освітніх стандартів, які

передбачають скорочення обсягу теоретичного навантаження й посилення акценту на самостійну та практичну роботу студентів.

Посилення практичної складової підготовки випускника вищого навчального закладу вимагає впровадження таких форм і методів оцінки рівня його підготовленості, які дозволять об'єктивізувати результати навченості студентів. У зв'язку з цим особливого значення набуває тестовий контроль рівня навчально-пізнавальної діяльності студентів, який дозволяє викладацькому складу отримати об'єктивні дані про засвоєння навчального матеріалу студентами та сформувати власну систему моніторингу якості їх підготовки.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема організації тестового контролю рівня підготовленості майбутнього фахівця порушується в роботах Л. Івашко, О. Івлієвої, Т. Коджі, Л. Рабійчук та ін., у яких удосконалено методичний підхід до розробки програмно-педагогічних тестів для оцінювання якості знань студентів, розроблено моделі представлення знань і принципи побудови спеціалізованих баз даних тестових завдань, які дають змогу формувати питання відповідно до рівнів пізнавальної діяльності людини незалежно від семантики предметних галузей.

Мета статті – розкрити значення тестового контролю в підготовці майбутніх фахівців-географів, розглянути функції тестової перевірки в навчально-виховному процесі, висвітлити різні підходи до класифікації педагогічних тестів, проаналізувати види стандартизованих тестових завдань, які можуть бути використані для оцінки рівня засвоєння компонентів змісту вищої географічної освіти, визначити шляхи підвищення ефективності використання тестового контролю в процесі підготовки майбутніх фахівців-географів

Виклад основного матеріалу. Тестова перевірка одна з найбільш технологічних форм проведення контролю, яка заснована на використанні системи стандартизованих завдань певної форми, що конструюються на навчальному матеріалі й дають можливість викладачеві визначити сукупність і рівень засвоєння студентами знань, умінь і навичок з тієї чи іншої галузі змісту вищої географічної освіти.

За умови якісної методичної організації тестовий контроль виконує в навчально-виховному процесі такі функції:

– прогностична (полягає в отриманні інформації викладачем про хід та ефективність навчального процесу, що дозволяє зробити висновки для подальшого планування й організації процесу навчання);

– діагностична (забезпечує отримання інформації про сформованість компонентів змісту вищої географічної освіти на даному етапі навчального процесу, про кількість і характер помилок студентів, що надає можливість проаналізувати пробіли в системі ЗУН майбутніх фахівців, з'ясувати їх причини з метою вибору найбільш оптимального поєднання методів і прийомів навчання);

– розвиваюча (полягає в стимулюванні пізнавальної активності студентів, розвитку їх когнітивних процесів, формуванні мотивів навчальної діяльності);

– виховна (періодичність контролю дисциплінує, мотивує, організовує й спрямовує навчально-пізнавальну діяльність студентів, сприяє вихованню почуття відповідальності за результати навчання);

– орієнтуюча (сприяє отриманню інформації кожним студентом про ступінь засвоєння компонентів змісту вищої географічної освіти в процесі навчання, що орієнтує майбутніх фахівців-географів у її труднощах і досягненнях).

Існують різні підходи до класифікації педагогічних тестів [1; 2; 3]:

1. За методологією інтерпретації результатів тести поділяються на:

– нормативно-орієнтовані (дозволяють отримати надійні розподілені бали для порівняння навчальних досягнень студентів);

– критеріально-орієнтовані (надають можливість визначити ступінь оволодіння студентами певним матеріалом і застосовуються викладачем з метою інтерпретації результатів тестування відповідно рівням навченості випробовуваних з певної частини змісту навчальної дисципліни).

2. За місцем використання в навчальному процесі тести поділяються на:

– вступні – дозволяють викладачеві визначити індивідуальний рівень оволодіння студентами початковими знаннями з певної теми, розділу навчальної дисципліни, стану пізнавальної діяльності кожного випробуваного;

– поточні – надають можливість оперативно отримати об'єктивні дані про рівень ЗУН студентів на кожному занятті, забезпечують зворотній зв'язок між студентом і викладачем з метою діагностування й (за необхідності) коригування ходу навчального процесу. Крім того, використання поточних тестів, як форми контролю, стимулює пізнавальну діяльність студентів, сприяє підвищенню загальної продуктивності навчальної праці;

– тести тематичної (проміжної) атестації – спрямовані на виявлення й оцінку рівня засвоєння студентами компонентів змісту географічної освіти впродовж вивчення певної теми навчальної програми;

– тести підсумкової атестації – орієнтовані на перевірку засвоєння ЗУН за тривалий період навчання, їх мета – встановлення системи й структури знань, систематизація й узагальнення навчального матеріалу. Головна вимога до підсумкових тестових завдань – вони повинні відповідати рівню державного стандарту вищої географічної освіти.

3. За формою пред'явлення педагогічні тести розрізняються на бланкові (студенту надається роздруковані на папері тестові завдання) й комп'ютерні (випробуваний повинен відповідати на завдання, працюючи на комп'ютері).

Для оцінки рівня засвоєння компонентів змісту вищої географічної освіти майбутніх фахівців-географів можна використовувати різні види стандартизованих тестових завдань, основними з яких є:

1. Тести-визначники, які передбачають вибір відповідей. Завдання можуть бути спрямовані на визначення рівня володіння фактологічним матеріалом, знання номенклатури, сформованості географічних уявлень і понять, засвоєння термінології, здатності виділення основних, типових, загальних ознак об'єктів і явищ, застосування спеціальних географічних умінь. Складність даного виду тестів залежить від кількості вказаних відповідей (дві, три, чотири й більше) і від варіантів кількості вибору. Залежно від цього тести-визначники можуть бути з: однією правильною відповіддю; кількома правильними відповідями, де вказана або не вказана їх кількість; усіма правильними відповідями; вибором неправильної відповіді; використанням малюнків, схем, діаграм. Наприклад:

• Температура повітря на вершині гори заввишки 4000 м дорівнює – 16°C. Яка температура повітря біля її підніжжя?

а) 8° С, б) 40° С, в) -40° С, г) 18° С.

• Серед указаних географічних об'єктів визначити дві гірські системи, які входять до складу Альпійсько-Гімалайського складчатого поясу Євразії.

а) Уральські гори, б) Скандинавські гори, в) Аппеніни, г) Карпати, д) Великий Вододільний хребет, ж) Анди.

• Яке з перерахованих озер не розташоване на території Південної Америки?

а) Тітікака, б) Поопо, в) Чад, г) Марокайбо.

2. Розпізнавальні тести, які спрямовані на визначення об'єкту. Залежно від способів подачі матеріалу формулювання завдання й варіантів подачі відповідей виділяють: розпізнавання об'єкту за стислою характеристикою з варіантами відповідей; розпізнавання об'єкту за стислою характеристикою, де відповідь студенту треба вписати самостійно;

визначення об'єкту за списком інших об'єктів з указанням (або без указання) варіантів відповідей. Наприклад:

- За описом визначити область субтропічного кліматичного поясу: а) область субтропічного континентального клімату, б) область субтропічного середземноморського клімату, в) область субтропічного мусонного клімату.

У зимовий період року вітри, що дмуть з Атлантичного океану, приносять у цю область вологе океанічне повітря помірних широт. Тому зима тут вітряна, дощова й тепла з температурою вище 0°C. У літній період ця територія попадає під вплив поясу високого тиску, що насувається з півдня, низхідних потоків повітря й пасатних вітрів. У цей час встановлюється панування сухого тропічного повітря. Тому, на відміну від вологої зими, літо тут спекотне й сухе.

- За списком ендеміків визначити материк: гігантська анаконда, гігантський мурахоїд, пампасова кішка, смугастий густошерстий опосум.

3. Тести-приведення до відповідності, які варіюються залежно від співпадіння або не співпадіння варіантів першої та другої групи. Наприклад:

- Установити відповідність між тектонічними структурами й відповідними їм формами рельєфу:

1. Давня Південноамериканська платформа

2. Область Кайнозойської складчастості

- а) Анди, б) Амазонська низовина, в) Бразильське плоскогір'я, г) Гвіанське плоскогір'я.

4. Тести на встановлення правильної послідовності – студентам пропонується перелік об'єктів, які слід розташувати в правильному порядку. Наприклад:

- Розташувати перераховані країни в порядку зростання рівня урбанізації: а) Італія, б) Японія, в) Казахстан, г) Ефіопія.

5. Тести-класифікатори – формулюються у вигляді набору об'єктів, які студент повинен класифікувати за вказаним критерієм або вибрати критерій самостійно. Наприклад:

- Упорядкувати гірські породи (вапняк, нафта, щебінь, графіт, мрамур, граніт, базальт, гнейс) залежно від їх походження.

6. Тести зі знаходження зайвого. Їх різновиди пов'язані з наявністю або відсутністю критеріїв відповіді. Наприклад:

- У цьому переліку виділити країну, що відрізняється від інших формою адміністративно-територіального устрою: а) Франція, б) Угорщина, в) Італія, г) Монголія, д) Індія.

7. Тести зі складною структурою побудови питання. Для того, щоб виконати таке тестове завдання, треба попередньо відповісти на питання. Наприклад:

- Визначити галузі спеціалізації економічного району України, до складу якого входять Луганська й Донецька області: а) паливна промисловість, б) чорна металургія, в) лісова промисловість, г) легка промисловість, д) хімічна промисловість, ж) машинобудування.

Тестовий контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів є одним з елементів оцінки якості освіти й важливою умовою підвищення ефективності процесу підготовки фахівців-географів, бо зворотній зв'язок дозволяє зробити висновки про його успішність. На сучасному етапі розвитку вищої географічної освіти тестова перевірка знань займає провідні позиції в системі методів контролю й оцінювання результатів навчальної діяльності студентів. Це пояснюється тим, що порівняно з традиційними видами контролю (усним, письмовим, графічним тощо), тести дозволяють суттєво збільшити обсяг матеріалу, що перевіряється й за короткий термін перевірити ЗУН усіх студентів.

Багаторічна практика роботи у вищій школі дозволяє виділити певні вимоги до побудови тестових завдань з перевірки рівня засвоєння компонентів змісту географічної освіти, серед яких основними є такі:

- тестове завдання повинне відповідати змісту навчальної дисципліни, за якою відбувається перевірка ЗУН студентів;
- завдання повинне вимагати від студента використання певної галузі фахових знань і вмінь;
- формулювання завдань повинно бути точним, зрозумілим і передбачати однозначний вибір вірної відповіді;
- завдання повинне забезпечувати можливість отримання надійного результату.

В умовах підвищення значущості розвитку активності студентів у самостійному освоєнні базових дисциплін і дисциплін за вибором контроль якості підготовки фахівців-географів повинен носити не тільки діагностичний, а й підтримуючий, стимулюючий характер. Посильність і зрозумілість тестових завдань, усебічність тестового контролю (тест може охоплювати всі розділи навчальної програми, забезпечувати повну перевірку теоретичних знань, загально-навчальних і спеціальних умінь студентів), об'єктивність і достовірність отриманих результатів тестування дозволять викладачу вчасно визначити недоліки в підготовці майбутнього фахівця, підтримати й, за необхідності, скорегувати індивідуальну траєкторію навчання кожного студента.

Аналіз методичної літератури та власний педагогічний досвід надають можливість визначити певні шляхи підвищення ефективності використання тестового контролю в процесі підготовки майбутніх фахівців-географів, серед яких:

- комплексне використання різних видів стандартизованих тестових завдань;
- удосконалення змісту тестів для підвищення об'єктивності й достовірності результатів тестування;
- створення сучасного програмного забезпечення для використання тестування з включенням у зміст тестів мультимедійних елементів (відео, аудіо, анімації, графіки тощо);
- розширення дій студента під час відповіді на тестове завдання;
- удосконалення методів підрахунку балів за виконання тестів;
- поєднання тестування з іншими традиційними формами педагогічного контролю;
- урахування індивідуальних особливостей студентів під час розробки тестових завдань.

Висновки. Використання тестової форми перевірки ЗУН дозволяє викладачеві значно підвищити об'єктивність результатів контролю рівня засвоєння студентами змісту навчальної дисципліни. Ретельний аналіз отриманих даних надає можливість об'єктивно зіставити навчальні досягнення студентів з вимогами державних освітніх стандартів, оцінити ефективність упровадженого змісту освіти, використовуваних методик і продумати шляхи вдосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців-географів.

Однак, не дивлячись на всі позитивні сторони тестового контролю, не можна позитивно ставитися до спроби використовувати в системі підготовки фахівців-географів виключно систему тестування. Це не є доцільним, впередусім, тому, що вища географічна освіта має завданням не тільки забезпечити усвідомлення майбутніми спеціалістами основ фахових дисциплін, а й сформуванню в студентів здатність раціонального поєднання теоретичних знань з уміннями застосовувати їх на практиці, творчо підходити до процесу пізнання. Тести ж мають формалізовану структуру й увесь набір відповідей у них повинен бути заздалегідь визначений, що виключає перевірку рівня сформованості основ географічного мислення, бо програмувати ми зможемо тільки найстійкіші якості засвоєння знань (повноту, правильність, міцність, точність), а виявити в процесі тестування гнучкість, продуктивність мислення практично неможливо.

Перспективним напрямом нашого дослідження буде розкриття можливостей використання інноваційних технологій і педагогічних вимірювань у системі додаткової професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесов В. С. Основы научной организации педагогического контроля в высшей школе : уч. пособ. / В. С. Аванесов. – М. : МИСиС, 1987. – 107 с.
2. Переверзев В. Ю. Критериально-ориентированные педагогические тесты для итоговой аттестации студентов : монография / В. Ю. Переверзев. – М. : НМЦ СПО Минобразования РФ, 1999. – 152 с.
3. Чельшкова М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов : учеб. пособ. / М. Б. Чельшкова. – М. : Логос, 2002. – 432 с.

РЕЗЮМЕ

Трегубенко Е. Н. Тестовый контроль в подготовке будущих специалистов-географов.

В статье раскрывается значение тестового контроля в подготовке будущих специалистов-географов. Рассматриваются функции тестовой проверки в учебно-воспитательном процессе. Освещаются различные подходы к классификации педагогических тестов. Анализируются виды стандартизированных тестовых заданий, которые могут быть использованы для оценки уровня усвоения компонентов содержания высшего географического образования будущими специалистами-географами. Определяются пути повышения эффективности использования тестового контроля в процессе подготовки будущих географов.

Ключевые слова: тестовый контроль, подготовка будущих специалистов-географов, стандартизированные задания.

SUMMARY

Tregubenko E. Test control in the preparation of future specialists in Geography.

The meaning of the test control in the preparation of future specialists in Geography has been revealed. Testing examination has been defined as one of the most technological form of the control, which has been based on use of standardized tasks in a definite form. These tasks have been formed on the study material and give an opportunity to a teacher to determine the level of mastering knowledge by students, their skills in different spheres of content of higher geographical education.

The main functions of testing examinations in the educational process have been designated as predictive, diagnostic, developing, educational, and orienting. The approaches to classifications of pedagogical tests have been elucidated. Regulatory-based and criterion-oriented tests have been defined according to the methodology of interpreting results; depend on place of use there are entrance, current tests, subject or resulting testing merit ratings; depend on the form of presentation there are blank and computer tests.

The types of standardized test tasks which can be used for evaluation of the level of mastering components of content in higher geographical education have been analyzed by future specialists in Geography.

The ways to increase efficiency of using the test control in the preparation of future specialists in Geography have been defined. There are some of them: the complex use of different types of standardized test tasks; an advance of the content in the tests to improve objectivity and veracity of test results; creation of modern software to use tests that include multimedia elements such as video, audio, animation, graphic etc; expansion student's possible activities in answering the test tasks; an advance of methods in counting points for accomplishing tests; the combination of tests and other traditional forms of pedagogical control; taking into account student's individual peculiarities in developing the test tasks.

Key words: the test control, the preparation of future specialists in Geography, standardized tasks.